

Ulla Liedén

Från: Ingrid.Lindskog@skolverket.se
Skickat: den 1 augusti 2011 13:39
Ämne: Remiss av Allmänna råd
Bifogade filer: AR text 11-08-01.docm; Konsekvensutredning.doc; sändlista.doc

Remiss: allmänna råd om planering och genomförande av undervisningen - för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan

Inför Skolverkets slutliga bearbetning av förslag till allmänna råd med kommentarer remitterar myndigheten härmed förslagen samt en konsekvensutredning till ett urval remissinstanser.

Så lämnar ni synpunkter:

Sista dag att lämna synpunkter på förslagen är den **31 augusti 2011**.

Synpunkterna skickas via e-post till niclas.westin@skolverket.se

alternativt med post till:

Skolverket

Att: Niclas Westin

106 20 Stockholm

-- Minimera vår negativa påverkan på miljön - skriv inte ut i onödan! --

100

Allmänna råd med kommentarer om planering och genomförande av undervisningen

- för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan

Förord

Innehållsförteckning

Inledning

Vad dessa allmänna råd handlar om

Det här materialet handlar om hur de olika delarna i läroplanen bör hanteras för att skapa en strukturerad undervisning där planering och genomförande av undervisningen samt kunskapsbedömningar, uppföljning och dokumentation ska ses som olika delar som hakar i varandra och som utgör varandras förutsättningar. Det handlar om hur läraren bör planera och genomföra undervisningen utifrån läroplanerna och kursplanerna samt om hur rektorn bör ge förutsättningar för en strukturerad undervisning. Det behandlar även hur läraren bör tillämpa kunskapskraven i ämnet vid bedömningen och betygssättningen samt vad rektor bör göra för att stödja en likvärdig bedömning och betygssättning på skolan. Materialet handlar även om hur dokumentationen av dessa delar av utbildningen bör ske för att verksamheten ska kunna utvecklas.

Materialets disposition

För att underlätta förståelsen av materialet finns inledningsvis en beskrivning av hur läroplanernas, kursplanernas och kunskapskravens olika delar hänger ihop.

Materialet är sedan indelat i avsnitten *Planering*, *Genomförande*, *Kunskapsbedömning*, *Uppföljning och Dokumentation*. Varje avsnitt är indelat i följande delar.

Aktuella bestämmelser

Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. Dessa allmänna råd grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800), skolförordningen (2011:185), grundskolans läroplan¹ och Skolverkets föreskrifter om kunskapskrav. Varje avsnitt i det här materialet inleds med en sammanfattning av de bestämmelser som avsnittets allmänna råd grundar sig på. En förteckning över bestämmelserna finns i sin helhet i bilagan.

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur lärare, rektorer och huvudmän kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Varje allmänt råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser och syftar till att påverka ut-

¹ Motsvarande gäller för grundsärskolans, sameskolans och specialskolans läroplaner.

2011-06-21
2 (23)

vecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas om skolan inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls. De allmänna råden presenteras punktvis i de färgade fälten.

Kommentarer

Efter de allmänna råden följer kommentarer som syftar till att underlätta förståelsen av de allmänna råden. Dessa kommentarer ingår inte i råden utan ska uppfattas som ett stöd i läsandet av och i arbetet med råden.

Berörda yrkeskategorier och verksamheter

Dessa allmänna råd gäller för grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan.

De allmänna råden riktar sig i huvudsak till lärare och rektorer. Enligt 2 kap 10 § skollagen får rektorn delegera vissa uppgifter åt en anställd eller uppdragstagare vid skolenheten. Även personer som har fått uppgifter på delegation från rektorn omfattas av de allmänna råd som vänder sig till rektorn.

Eftersom huvudmannen har ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med skolförfattningarna är det viktigt att huvudmannen känner till de allmänna råden samt ger rektorer och lärare förutsättningar att följa de allmänna råden.

Hur läroplanernas, kursplanernas och kunskapskravens olika delar hänger ihop

Hur begreppet läroplan används

Skolformerna grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan har varsin läroplan.²

Grundskolans läroplan är en förordning som beslutas av regeringen. Den innehåller skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplaner för grundskolans alla ämnen. Grundskolans kunskapskrav är föreskrifter som fastställs av Skolverket. Grundsärskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner innehåller skolans värdegrund och uppdrag samt övergripande mål och riktlinjer för utbildningen och beslutas av regeringen. Grundsärskolans kursplaner och kunskapskrav är föreskrifter som fastställs av Skolverket. I specialskolan används huvudsakligen grundskolans kursplaner och kunskapskrav. I sameskolan används grundskolans kursplaner samt en kursplan i samiska som fastställs av Skolverket. För ett antal ämnen i specialskolan finns ytterligare kursplaner fastställda av Skolverket.

För att underlätta läsandet använder Skolverket begreppet läroplan som ett samlat begrepp då samtliga delar, läroplan, kursplaner och kunskapskrav för skolformerna åsyftas.

Läroplanerna

Den samlade läroplanen innehåller tre delar:

² Förordningen xxx

1. Skolans värdegrund och uppdrag
2. Övergripande mål och riktlinjer för utbildningen
3. Kursplaner med kunskapskrav

Läroplanernas första del anger skolans värdegrund och uppdrag. I den andra delen anges övergripande mål och riktlinjer för verksamheten utifrån vad som är reglerat i skolans värdegrund och uppdrag. De övergripande målen och riktlinjerna handlar till stor del om hur undervisningen ska genomföras. De mål som finns angivna i läroplanens andra del under rubrikerna Normer och värden, Elevernas ansvar och inflytande, Skolan och omvärlden samt Bedömning och betyg, ska utvärderas och följas upp på både individ- och gruppnivå, till exempel på klassråd, föräldramöten och i utvecklingssamtal. Dessa mål utgör dock inte underlag för betygssättningen.

Kursplanerna

Läroplanens tredje del består av kursplaner. Kursplanerna utgår från läroplanens övergripande kunskapsmål och anger vilka ämnesspecifika kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i de olika ämnena. Kursplanerna innehåller ämnets syfte och centralt innehåll. Varje kursplan kompletteras med kunskapskrav.

Ämnets *syfte* beskriver varför ämnet finns i skolan med utgångspunkt i skolans övergripande uppdrag såsom det anges i läroplanens första del. Det anger vad undervisningen ska syfta till, det vill säga vilka kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen. Syftet beskriver ämnets hela uppdrag samt ställer krav på undervisningen som helhet. I slutet av syftet sammanfattas de förmågor som eleven ska ges möjlighet att utveckla under hela utbildningen. Det är dessa förmågor som ligger till grund för kunskapskraven. Andra delar i syftet uttrycker i vissa fall sådant som inte ska betygsättas, till exempel affektiva aspekter som elevens tillit till sin förmåga, men som är mycket centrala för elevens kunskapsutveckling i ämnet.

Det *centrala innehållet* anger vad som ska behandlas i undervisningen. Där framgår också i vilka årskurser olika delar av innehållet ska behandlas. Det centrala innehållet är indelat i kunskapsområden som tillsammans ringar in centrala delar av ämnet. Det är i regel samma kunskapsområden som återkommer i de olika årskurserna och skapar på så sätt en röd tråd i ämnet genom hela utbildningen. För de samhällsorienterade respektive de naturorienterade ämnena finns ett ämnesintegrerat centralt innehåll för årskurserna 1-3. De kunskapsområden som återfinns här följer därmed inte med upp genom årskurserna på samma sätt som för övriga ämnen. För samtliga ämnen finns dock en tydlig progression i innehållet som vidgas och fördjupas upp genom årskurserna. Det centrala innehållet anger inte hur mycket tid som ska ägnas åt olika delar av innehållet. Detta är något som läraren måste avgöra utifrån den aktuella elevgruppen och med stöd av kunskapskraven.

I *kunskapskraven* framgår med vilken kvalitet eleven ska behärska de förmågor som sammanfattar ämnets syfte och hur eleven ska kunna hantera det centrala innehållet utifrån dessa förmågor för att uppfylla kravet på godtagbara kunskaper och för olika betyg. Genom att analysera kunskapskraven kan läraren göra sig en bild av

2011-06-21
4 (23)

hur man bör arbeta med innehållet i relation till förmågorna så att alla elever ges
möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Planering

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om planering av undervisningen utgår från följande bestämmelser³:

Enligt skolförordningen ska eleverna genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av läroplanen framgår att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska enligt skollagen ledas och samordnas av en rektor som särskilt ska verka för att utbildningen utvecklas. Av läroplanen framgår att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.

Nationella ämnesprov ska användas i grundskolan, specialskolan och sameskolan i de ämnen och årskurser som framgår skolförordningen för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och som stöd för betygssättning.

Allmänna råd

Lärare bör vid planeringen av undervisningen

- utgå från såväl kursplanernas syfte som centrala innehåll och kunskapskrav, genom att kunskapsområdena i det centrala innehållet kombineras och behandlas på ett sådant sätt att eleverna ges förutsättningar att utveckla de förmågor som beskrivs i ämnenas syfte och når så långt som möjligt i förhållande till kunskapskraven,
- identifiera vilka delar av kunskapskraven som eleverna kommer att bli bedömda på och hur de ska få visa sina kunskaper,
- skapa förutsättningar för att följa och stödja elevernas kunskapsutveckling och kontinuerligt ge återkoppling på deras arbete,
- välja arbetssätt och arbetsformer som utgår från de övergripande målen och riktlinjerna i läroplanens andra del,
- utgå från elevgruppens intressen, erfarenheter och föreställningar kring det som undervisningen ska behandla,

³ 2 kap. 9 § och 3 kap. 3 § skollagen (2010:800), 5 kap. 2 §, 9 kap. 21 §, 11 kap. 11 § och 12 kap. 11 § skolförordningen (2011:185) samt avsnitt 2.2-3, förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

2011-06-21
6 (23)

- samordna planeringen av undervisningen med andra lärare, så att arbetsbelastningen blir rimlig för eleverna, samt
- utgå från erfarenheter från tidigare utvärderingar av den egna undervisningen.

Rektorn bör

- organisera verksamheten så att lärarna ges förutsättningar att planera och följa upp undervisningen och vid behov anpassa planeringen till nya förutsättningar,
- skapa rutiner som säkerställer att eleverna ges möjlighet att delta i såväl planeringen som utvärderingen av undervisningens innehåll, arbetsformer och arbetssätt och att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad,
- fördela undervisningstiden så att eleverna ges möjlighet att utvecklas så långt som möjligt i alla ämnen, samt
- se till att eleverna får undervisning i de ämnen där det finns nationella prov under de årskurser då proven genomförs.

Kommentarer

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska utvecklas så långt som möjligt mot de nationellt fastställda målen i läroplanen. Det förutsätter en välplanerad och strukturerad undervisning som utgår från skollagen, skolförordningen, läroplanen och kursplanerna med tillhörande kunskapskrav.

Syftet med planeringen

Syftet med planeringen är att skapa en struktur för undervisningen för såväl lärare som elever. Planeringen ska vara ett stöd för läraren, så att hon eller han kan försäkra sig om att undervisningen leder mot de nationella målen. Läraren ska även kunna använda planeringen för att utvärdera såväl elevernas kunskaper som den egna undervisningen och att för att kommunicera detta till elever och föräldrar, rektor och andra lärare.

Läroplanen som underlag för planeringen

Undervisningen kan planeras för ett enskilt ämne eller för flera olika ämnen som antingen relateras till varandra eller integreras till en större helhet. Varje kursplan anger dock vilka ämnesspecifika kunskaper eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen i ämnet. För att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla dessa kunskaper och för att de ska kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling måste läraren kunna hantera kursplanens olika delar i förhållande till varandra. Vid planeringen behöver läraren utgå från de förmågor som eleverna ska ges möjlighet att utveckla genom undervisningen. Detta kommer att avgöra hur läraren sedan väljer att behandla det centrala innehållet. Tanken är inte att de olika delarna i det centrala innehållet ska hanteras separat från varandra utan de bör kombineras och bilda större sammanhängande arbetsuppgifter eller arbetsområden som gör det möjligt för eleverna att utveckla de förmågor som anges i syftet. Många delar i det centrala innehållet kommer därmed att behandlas vid flera tillfällen under de angivna årskurserna. Kunskapskraven som anger med vilken

kvalitet förmågorna ska kunna behärskas vid olika årskurser och för olika betyg kommer också att påverka hur det centrala innehållet behandlas. Kunskapskraven i några ämnen anger till exempel att eleven ska kunna jämföra olika delar ur det centrala innehållet med varandra. Det innebär att det inte går att fördela dessa delar på olika årskurser för att sedan inte återkomma. I sådana fall måste läraren planera så att undervisningen kontinuerligt relateras tillbaka till det som har behandlats vid tidigare tillfällen och skapa arbetsuppgifter som utvecklar elevernas förmåga att göra analyser utifrån det kunskapskraven anger.

Läraren behöver planera så att bedömningen blir en integrerad del i undervisningen. Genom att identifiera vilka delar från kunskapskravet som kommer att ligga till grund för bedömningen kan läraren planera bedömningsformer som är ändamålsenliga att använda utifrån vad som ska bedömas och i vilka situationer bedömningen kommer att ske. Läraren behöver planera undervisningen så att det blir möjligt att kontinuerligt återkoppla till den enskilda eleven vad som behöver utvecklas för att kunskapskraven ska nås samt hur eleven kan utveckla detta. Därmed skapas goda förutsättningar för att eleverna ska uppleva att bedömningarna är en viktig del för hans eller hennes kunskapsutveckling.

Vid planeringen behöver läraren även avgöra på vilket sätt de övergripande målen i läroplanens andra del kan komma till uttryck i undervisningen. Dessa mål och de efterföljande riktlinjerna visar hur läraren ska organisera undervisningen och vilka arbetssätt och arbetsformer eleverna ska få möta.

För att främja elevernas kunskapsutveckling ska undervisningen enligt läroplanen ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren kan involvera eleverna i planeringen genom att ta reda på vilka erfarenheter och föreställningar de har kring det undervisningen ska behandla. Även detta bör påverka hur läraren väljer att kombinera och behandla olika delar från det centrala innehållet i undervisningen och om innehåll utöver det som finns angivet i kursplanen kan vara aktuellt att ta med i planeringen.

Förutsättningar att stödja kunskapsutvecklingen

Vid planeringen behöver läraren utgå från analysen av utvärderingar från tidigare undervisning och identifiera vad som har fungerat väl och vad som inte har fungerat samt orsaker till detta. Därmed kan läraren avgöra på vilket sätt planeringen behöver formas så att undervisningen i så stor utsträckning som möjligt möter elevernas behov och förutsättningar. Däri ligger bland annat att samordna undervisningen med andra lärare så att till exempel läxor, prov och eventuella projekt som innebär en ökad arbetsinsats för eleverna inte sammanfaller på ett sådant sätt så att arbetsbelastningen för dem blir orimlig.

Enligt läroplanen har rektorn, som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan, det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Lärarnas planering är ett viktigt led i arbetet mot målen vilket förutsätter att rektorn ser till att de får möjlighet att löpande planera, följa upp och anpassa undervisningen, enskilt eller tillsammans med andra lärare.

2011-06-21
8 (23)

Elevernas inflytande i planeringen

Ett led i skolans uppdrag är att eleverna ska få utveckla förmågan att arbeta i demokratiska former. Enligt läroplanen ska eleverna därför vara delaktiga i planeringen. Det är dock alltid den professionella läraren som utifrån sina kunskaper i ämnet beslutar om innehållet i planeringen och som utifrån tidigare utvärderingar och med stöd i läroplanen gör de nödvändiga val och avgränsningar som behövs för en strukturerad undervisning. Det är läraren som ska svara för att eleverna får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. För att elevernas inflytande över planeringen ska kunna öka med stigande ålder och mognad behöver rektorn ge lärarna förutsättningar att föra gemensamma diskussioner på skolan om vad ett inflytande kan betyda i olika årskurser och vilka förutsättningar som eleverna behöver för att utöva detta inflytande.

Förutsättningar för eleverna att utvecklas under hela skoltiden

Alla elever har rätt att utvecklas under hela skoltiden och nå så goda resultat som möjligt. Såväl rektor som lärare behöver vid planeringen av undervisningen ta hänsyn till elevernas ålder och mognad samt till hur tiden disponeras för att ge utrymme till eftertanke och fördjupning. Att koncentrations- eller periodläsa och därmed avsluta ämnen före den högsta årskursen kan begränsa elevernas möjligheter att nå de högre betygen.

Eleverna ska även ges så goda förutsättningar som möjligt för en likvärdig och rättvis betygsättning. Lärarna ska enligt skolförordningen använda nationella prov som stöd vid betygsättningen. En förutsättning för att läraren ska kunna använda resultatet av de nationella proven som stöd vid betygsättningen är därför att undervisningen i de ämnen där nationella prov ges inte redan har avslutats och betyg redan satts.

Genomförande

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om genomförande av undervisningen utgår från följande bestämmelser⁴:

Skolförordningen (2011:185) anger att eleverna ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd genom strukturerad undervisning i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Enligt läroplanen ska skolan bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor som ska verka för att utbildningen utvecklas.

Allmänna råd

Lärare bör i genomförandet av undervisningen

- strukturera och styra de processer som sker i undervisningen och balansera gemensamma genomgångar och diskussioner, enskilt arbete och samarbete mellan elever för att skapa goda förutsättningar för elevernas lärande,
- försäkra sig om att undervisningen leder mot de mål som framgår av planeringen genom att anpassa den till varje enskild elevs behov av stöd och stimulans,
- se till att eleverna förstår syftet med de aktiviteter som ska ske i undervisningen och vilka kunskaper de ska ges möjlighet att utveckla,
- följa elevernas kunskapsutveckling och kontinuerligt ge dem konstruktiv och framåtsyftande återkoppling, samt
- utmana elevernas föreställningar i förhållande till såväl vetenskaplig som erfarenhetsbaserad kunskap samt till normer, värderingar och olika perspektiv.

Kommentarer

Läraren ansvarar för att undervisningen utgår från läroplanen och att eleverna erbjuds en strukturerad undervisning. Det förutsätter att läraren har en god överblick över de arbetsprocesser som sker i undervisningen och att han eller hon kan avgöra

⁴ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800), 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) och avsnitt 2.2 förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

2011-06-21
10 (23)

hur gemensamma genomgångar, enskilda bearbetningar av innehållet och samarbete mellan elever kan kombineras för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för elevernas kunskapsutveckling. Utvärderingar visar att skickliga lärare har tillgång till en bred repertoar av arbetssätt och arbetsformer och använder dessa för att möta elevernas förutsättningar och behov.

Läraren måste kontinuerligt försäkra sig om att undervisningen leder mot de mål som framgår av planeringen. Det innebär en undervisning där läraren ständigt analyserar och vid behov anpassar undervisningen så att den på bästa sätt möter elevernas behov och förutsättningar.

En viktig del i en strukturerad undervisning är att det finns ett logiskt flöde i lektionen och en tydlighet kring hur enskilda moment och aktiviteter gagnar undervisningens syfte. Även om vissa moment i lektionen bygger på modeller som förutsätter ett abstrakt tänkande behöver eleverna uppfatta på vilket sätt dessa moment är kopplade till de förmågor som de ska ges möjlighet att utveckla i undervisningen och vad resultatet förväntas bli av aktiviteterna under lektionerna.

Att följa och stödja elevernas kunskapsutveckling innebär att låta bedömningen bli en integrerad del i undervisningen där den enskilda eleven kontinuerligt kan få återkoppling på *vad* eleven behöver utveckla för att nå kunskapskraven samt *hur* eleven kan utveckla detta. Läraren behöver därför skapa en struktur i undervisningen så att elevernas arbete och lärande blir synligt och kan utgöra ett underlag för en dialog mellan lärare och elever och mellan elever om det som sker i undervisningen och undervisningens innehåll.

Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska enligt läroplanen utgöra en grund för skolans verksamhet. Läraren behöver därför ta fasta på elevernas erfarenheter och föreställningar och utmana dessa med hjälp av intresseväckande frågeställningar och uppgifter. Därigenom bör eleverna få möjlighet att jämföra sina egna föreställningar med vetenskapliga teorier, olika normer och värderingar samt olika perspektiv.

Kunskapsbedömning

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om kunskapsbedömningar utgår från följande bestämmelser⁵:

Enligt läroplanen ska läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. Enligt skollagen ska eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen. Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Den som har beslutat betyget ska på begäran upplysa eleven och elevens vårdnadshavare om skälen för betyget.

Enligt skollagen ska den som sätter betyg i ett ämne som inte har avslutats bedöma de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen. I årskurs 6 ska elevens kunskaper ställas i relation till kunskapskraven i årskurs 6. Efter årskurs 6 ska elevens kunskaper ställas i relation till kunskapskraven i årskurs 9.

Enligt skolförordningen ska kunskapskrav finnas för betygen A–E. Kraven för betygen A, C och E ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg. Kunskapskravet för betyget D innebär att kraven för E och till övervägande delen för C är uppfyllda. Kravet för betyget B innebär att även kraven för C och till övervägande delen för A är uppfyllda.

Enligt skolförordningen ska nationella ämnesprov användas för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven och även som stöd för betygssättning i de årskurser där betyg ska sättas.

Enligt läroplanen ska läraren vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Allmänna råd

Lärare bör

- regelbundet analysera de kunskaper eleven visat utifrån vad som har behandlats i undervisningen, göra helhetsbedömningar av dessa och jämföra med kunskapskraven,
- använda sig av praktiska och ändamålsenliga bedömningsformer som ger eleverna goda möjligheter att visa sina kunskaper på olika sätt,
- tillsammans på skolenheten regelbundet jämföra och analysera hur olika elevprestationer bedöms i förhållande till kunskapskraven,
- som stöd för bedömningen av elevernas kunskaper analysera överensstämmelser mellan resultat på de nationella proven och den egna dokumentationen,

⁵ 3 kap. 14–15 §§ och 17 §, 10 kap. 19 § skollagen (2010:800), 6 kap. 2 §, 9 kap. 21 §, 11 kap. 11 § och 12 kap. 11 § skolförordningen (2011:185, avsnitt 2.7 förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet:

2011-06-21
12 (23)

- bedöma om eleven i förekommande fall ska få betygen D respektive B genom att, med stöd i kursplanens syfte och centrala innehåll, identifiera och analysera vilka delar av det överliggande kunskapskravet som eleven uppfyller, samt
- samråda med andra berörda lärare vid beslut om att bortse från enstaka delar av kunskapskraven för en elev.

Rektorn bör

- stödja lärarna i deras arbete med att bedöma elevernas kunskaper genom att tillsammans med dem utveckla gemensamma rutiner och former för att utvärdera elevernas kunskaper,
- vid beslut om att bortse från enstaka delar av kunskapskraven för en elev, följa upp på vilket sätt undervisningen gett eleven möjlighet att utveckla sina kunskaper i dessa delar.

Kommentarer

Enligt skollagen ska lärare analysera varje elevs kunskapsutveckling utifrån kursplanernas krav. Det är viktigt att detta inte begränsas till att endast ske vid något enstaka tillfälle, till exempel inför utvecklingssamtal eller betygssättning. Den kunskap man som lärare får genom att regelbundet följa upp elevernas kunskaper även under ett arbetsområde eller en avgränsad arbetsperiod är en förutsättning för att aktivt kunna stödja eleverna i deras lärande. Genom att samtala om styrkor och svagheter och ge återkoppling och vägledning kring vad eleverna behöver utveckla vidare och hur man tillsammans ska ta sig dit skapas goda förutsättningar för elevernas kunskapsutveckling. En sådan bedömarpraktik ger även läraren återkoppling på hur den egna undervisningen fungerar och vad han eller hon behöver ändra på eller utveckla för att nå bättre resultat.

Enligt skollagen ska utvärderingarna av elevernas kunskaper vara allsidiga. Det innebär att man som lärare behöver använda sig av många olika underlag till sina analyser av elevernas kunskaper. Eleverna behöver med andra ord ges möjlighet att visa sina kunskaper på flera olika sätt. Det är därför inte tillräckligt att endast använda sig av skriftliga bedömningsformer. För att kunna göra adekvata bedömningar behöver lärare ha tillgång till både praktiska och ändamålsenliga rutiner och bedömningsformer. Det finns många fördelar med att utveckla detta tillsammans på skolan genom att utnyttja alla kompetenser och skapa en gemensam förståelse kring vilka former för bedömning som är lämpliga att använda i olika sammanhang. De former som används behöver ständigt prövas och förbättras för att bli så ändamålsenliga och effektiva som möjligt.

Man behöver som lärare planera in vad, när och hur olika bedömningstillfällen ska läggas in i undervisningen för att vara säker på att få ett ordentligt underlag för sina analyser. Erfarenheter visar att ju mer integrerade bedömningstillfällena kan göras med undervisningen desto mer rättvisande blir elevernas resultat i förhållande till deras faktiska förmåga. Det ska dock påpekas att det utifrån ett pedagogiskt perspektiv är viktigt att eleverna inte upplever att allt de gör bedöms hela tiden. Sådana upplevelser kan ha hämmande effekt på elevernas vilja att ta sig an exempelvis

okända eller svåra uppgifter av rädsla att ett misslyckande kan komma att ligga dem till last. Det är av stor betydelse att eleverna upplever att det finns gott om tillfällen att pröva sig fram och utforska gränserna för den egna kunskapen, och ibland göra fel utan att det får några negativa konsekvenser. Ur ett lärandeperspektiv är sådana processer tvärt om mycket fruktbara. Det är därför viktigt att eleverna är införstådda i när och hur läraren tänker följa upp deras kunskaper och vad som fokuseras vid de olika tillfällena.

En förutsättning för att kunna planera ett bedömningstillfälle är att det är tydligt vad det är som ska bedömas. Det fokus man väljer för bedömningen är i sin tur vägledande för att avgöra när det är lämpligt att genomföra bedömningstillfället. Det avgör även om bedömningen ska ligga som en formativ avstämning mitt i en arbetsprocess eller som en summering i slutet av processen. Båda dessa aspekter påverkar i sin tur hur bedömningstillfället bör utformas och vilka bedömningsformer som är lämpliga att använda för att svara mot det syfte man har tänkt sig.

Alla får inte besluta om betyg

Betyg får endast beslutas av legitimerade lärare, med undantag för modersmålslära- re. Om den undervisande läraren inte är legitimerad ska beslutet om betyg fattas tillsammans med en legitimerad lärare. Om dessa inte är överens beslutar den legiti- timerade läraren förutsatt att den är behörig att undervisa i det ämne beslutet avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektor.

Betygssättning

Enligt läroplanen ska läraren inför betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevernas kunskaper och jämföra dessa med de krav som anges i kunskapskraven. Inför terminsbetygen⁶ ska läraren göra en bedömning av elevens kunskaper utifrån vad som har behandlats i undervisningen fram till och med betygstillfället och jäm- föra med de krav som anges i kunskapskraven.⁷ Vid dessa tillfällen behöver läraren, utifrån kunskapskraven, göra en bedömning av vilka kunskapsnivåer som är rimliga för det aktuella betygstillfället. För att kunna bedöma vilken kunskapsnivå som är rimlig vid det aktuella betygstillfället kan läraren göra jämförelserna med stöd i kun- skapskraven för såväl årskurs 6 och 9.

Det finns inga preciserade kunskapskrav för betygen D och B. Dessa betygssteg grundar sig på vad som anges i kunskapskravet för betyget under och över. Under- laget för betygen D och B kan se olika ut för olika elever. En elev uppfyller vissa delar av kunskapskravet för det överliggande betyget medan en annan elev uppfyl- ler andra delar. Båda eleverna kan dock bedömas uppfylla det överliggande betyget till övervägande del. Eftersom ”till övervägande del” är en bedömning som kan se olika ut från elev till elev kan dessa kunskapskrav inte preciseras vare sig på natio- nell eller på lokal nivå. Vid bedömningen av ”till övervägande del” gör läraren en

⁶ Betyg ska från och med hösten 2012 sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 till och med höstterminen i årskurs 9 i alla ämnen, utom språkval, som inte har avslutats. Motsvarande gäller för årskurs 7 och 10 i specialskolan.

⁷ I fristående skolor med waldorfpedagogiks inriktning ska betyg sättas när ett ämne har avslutats och slutbetyget ska utfärdas enligt de föreskrifter som gäller för den aktuella skolformen (6 kap. 3 § skolförordningen)

2011-06-21
14 (23)

helhetsbedömning av de kunskaper eleven visar jämfört med överliggande kunskapskrav. I jämförelsen identifierar läraren vilka delar av kunskapskraven som eleven uppfyller och bedömer med stöd i kursplanens syfte och centrala innehåll om elevens kunskaper sammantaget uppfyller kravet på ”till övervägande del”.

Det är viktigt att elever bedöms på ett likvärdigt sätt oavsett i vilken skola de går eller vilken del av landet de bor i. Lärare behöver därför regelbundet diskutera och analysera hur de bedömer elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Sådana diskussioner och analyser bidrar till att lärarna utvecklar sin bedömarförmåga och förtroendet med kunskapskraven och främjar därmed en likvärdig och rättvis bedömning av elevernas kunskaper. Ett av syftena med de nationella proven är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning. I de ämnen där det finns nationella prov ska därför provresultaten användas som stöd vid bedömningen och betygssättningen och komplettera lärarnas bedömningsunderlag. Allt i ett ämne provas dock inte i de nationella proven eftersom de då skulle bli mycket omfattande. De nationella proven provar delvis olika områden i ämnena från år till år för att täcka alla delar i ämnet. Av dessa skäl är det viktigt att man som lärare har ett ordentligt bedömningsunderlag utöver det som proven ger och att man analyserar överensstämmelsen mellan elevernas resultat på de nationella proven och den bild man har utifrån egna bedömningar av elevernas kunskaper.

Det finns ingen fastställd relation mellan provresultat och betyg. Systematiska avvikelser på skolnivå eller mellan skolor kan dock vara tecken på att det finns behov av att granska betygssättningen inom eller mellan skolor. Om nästan alla elever har exakt samma betyg som på det nationella provet kan det å andra sidan vara tecken på att lärare enbart tagit hänsyn till provresultatet vid betygssättningen. Det är därför av största vikt att den enskilda skolan alltid för en intern diskussion om betygssättning utifrån kunskapskraven i de olika ämnena, elevernas visade kunskaper och resultatet från de nationella proven. Diskussionerna behöver också föras mellan skolenheter för att stärka likvärdigheten i betygssättningen mellan skolor.

Kunskapskraven är utformade så att de i så liten utsträckning som möjligt försvårar för elever med olika typer av funktionsnedsättningar att uppfylla kunskapskraven. Att helt undvika detta är inte möjligt och det finns därför en möjlighet för läraren att bortse från enstaka delar av kunskapskraven om en elev har en funktionsnedsättning som är ett direkt hinder för att uppfylla någon del av kunskapskraven. Funktionsnedsättningen behöver inte vara diagnostiserad men får inte vara av tillfällig natur. Det går inte att exakt definiera på nationell nivå vad enstaka delar av kunskapskraven innebär eller vid vilka situationer bestämmelsen är lämplig att använda utan det är något som måste diskuteras och avgöras lokalt, från situation till situation. Viktigt att observera är att bestämmelsen relaterar till bedömningen och inte till undervisningen. När man fattar beslut om att bortse från vissa delar av kunskapskraven bör man noggrant följa upp varför inte eleven har haft möjlighet att uppfylla kraven. Man behöver som lärare alltid försöka hitta vägar för hur eleven ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt även om de är förhindrade att uppfylla ett kunskapskrav till vissa delar. Det är därför viktigt att man på skolan tar stöd i varandras erfarenheter och utvecklar en gemensam hållning kring tillämpningen av denna bestämmelse.

Uppföljning

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om att följa upp undervisningen utgår från följande bestämmelser⁸:

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas

Enligt läroplanen måste skolans verksamhet utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

Allmänt råd

Lärare bör

- analysera i vilken utsträckning planeringen och genomförandet av undervisningen har gett eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till läroplanen,
- identifiera vad som behöver utvecklas i den egna undervisningen för att eleverna ska ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till läroplanen, samt
- utvärdera i vilken mån de bedömnings- och dokumentationsformer som används är praktiska och ändamålsenliga.

Rektorn bör

- tillsammans med lärarna följa upp hur undervisningen planeras och genomförs och analysera hur det påverkar elevernas möjligheter att utvecklas så långt som möjligt i förhållande till läroplanen samt använda slutsatserna som utgångspunkt för det gemensamma skolutvecklingsarbetet,
- tillsammans med lärarna följa upp och utvärdera de rutiner och former för dokumentation som används så att de är effektiva och ändamålsenliga för ett systematiskt kvalitetsarbete, samt
- skapa förutsättningar för en likvärdig bedömning och betygsättning inom skolenheten genom att följa upp hur lärarna arbetar med att utvärdera och bedöma elevernas kunskaper samt tillsammans med lärarna analysera elevernas betyg och hur de förhåller sig till resultaten från de nationella proven.

⁸ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800) och avsnitt 1 förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

2011-06-21
16 (23)

Huvudmannen bör

- se till att skolorna kontinuerligt arbetar för att bedömningen och betygssättningen ska vara likvärdig mellan skolorna.

Kommentar

Enligt skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Detta förutsätter att läraren utvärderar hur väl den egna undervisningen tillgodoser elevernas behov och identifierar vilka anpassningar som behöver göras under arbetets gång. Lärare behöver även utvärdera hur undervisningen som helhet fungerat och identifiera vad som har fungerat bra och som det går att bygga vidare på samt vad som har fungerat mindre bra och som behöver ändras eller utvecklas för att fungera bättre. Erfarenheter visar att det finns stora pedagogiska förtjänster med att lärare tillsammans analyserar uppläggning och genomförande av undervisningen.

Att följa och dokumentera elevernas kunskapsutveckling är en central men komplicerad del av lärarens arbete som kräver ordentlig planering för att bli ändamålsenlig och praktiskt hanterbar. Lärare behöver kontinuerligt följa upp sitt arbete med kunskapsbedömningar, såväl under som efter ett arbetsområde eller en arbetsprocess, för att utvärdera om planeringen och bedömningstillfällena fungerade som det var tänkt eller om det finns sådant som behöver ändras eller utvecklas vidare.

Lärare behöver även utvärdera de former för bedömning och dokumentation som används för att avgöra om de är ändamålsenliga och tidseffektiva. Som ett led i att skapa gemensamma former och rutiner för bedömning och dokumentation av elevernas kunskaper är det betydelsefullt att lärare inom olika ämnen tillsammans utvärderar och utvecklar de former som används på skolan.

Rektorn har en central roll som pedagogisk ledare att följa och stödja arbetet med att utvärdera undervisningen och de former som används för bedömning och dokumentation. Rektorn har också ett särskilt ansvar för att bedömningen och betygssättningen är likvärdig på skolenheten. Likvärdighet i bedömningssammanhang handlar om att elevernas kunskaper bedöms utifrån samma måttstock, dvs. de nationella kunskapskraven och att eleverna ges goda förutsättningar att visa sina kunskaper. Ensidiga bedömningsformer stödjer inte en likvärdig bedömning. Ett av huvudsyftena med de nationella proven är att stärka likvärdigheten i bedömningen och betygssättningen genom att stödja lärarna i bedömningen av elevernas kunskaper. Rektorn har en viktig funktion i detta arbete genom att tillsammans med lärarna analysera elevernas betyg och hur dessa förhåller sig till resultaten på de nationella proven.

Dokumentation

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om att dokumentera utgår från följande bestämmelser⁹:

Enligt läroplanen ska skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan.

Läraren ska samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling.

Enligt skollagen ska eleven och elevens vårdnadshavare fortlöpande informeras om elevens utveckling.

Enligt läroplanen ska läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn.

Allmänna råd

Lärare bör

- dokumentera sina planeringar så att de ger stöd för att
 - genomföra undervisningen,
 - kommunicera undervisningens syfte och genomförande med elever och vårdnadshavare, samt
 - följa upp och utvärdera undervisningen,
- använda sig av effektiva rutiner och former för dokumentation som främjar elevernas kunskapsutveckling och väl återspeglar deras kunskaper,
- använda ett gemensamt och sakligt språk i dokumentationen, samt
- se till att dokumentationen av elevernas kunskaper inte innehåller integritetskänsliga uppgifter.

Rektorn bör

- skapa förutsättningar för och stödja lärarna i arbetet med att utveckla effektiva rutiner och former för dokumentation.

⁹ 3 kap. 4 § skollagen (2010:800), avsnitt 1, 2.4 och 2.7 förordningen (SKOLF 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

2011-06-21
18 (23)

Kommentarer

De planeringar som görs för undervisningen bör dokumenteras och kommuniceras med elever och vårdnadshavare så att dessa får god insyn i undervisningens mål, innehåll och utformning och kan bli väl förtrogna med vilka krav som ställs i undervisningen och för olika betyg. På så vis ges elevernas vårdnadshavare möjlighet att följa och stödja sina barn i deras skolarbete. Att planeringarna dokumenteras är även viktigt för läraren i hans eller hennes arbete med att följa upp och utvärdera undervisningen och elevernas kunskaper och lärande såväl under som efter genomförandet av ett arbete. Dokumentationen är även ett viktigt underlag för rektorns arbete med att följa upp verksamheten och stödja lärarna i deras arbete.

Rätt utformad underlättar dokumentationen för läraren att upprätta skriftliga omdömen och sätta betyg. Vid dokumentation av elevernas kunskaper är det viktigt att de former för dokumentation som används är anpassade till och fungerar väl tillsammans med de bedömningsformer som används. Många dokumentationsformer är skriftliga men det betyder inte att eleverna därför måste eller ska visa sina kunskaper skriftligt. Det är viktigt att inte låta dokumentationsformerna styra hur eleverna ges möjlighet att visa sina kunskaper. Lärare behöver ha goda kunskaper om och förtrogenhet med att använda olika former för dokumentation. Det är därför nödvändigt att man på skolan kontinuerligt arbetar med att utvärdera och utveckla sina dokumentationsformer och rutiner. Effektiva former för dokumentation stödjer elevens kunskapsutveckling samtidigt som de underlättar det dagliga arbetet för läraren.

För att kunna stödja elevernas fortsatta kunskapsutveckling och lärande är det viktigt att läraren dokumenterar elevernas kunskaper på ett sakligt och tydligt sätt. Lärares dokumentationer av elevers kunskaper är handlingar som upprättas i tjänsten och är därmed inte privata. För att säkerställa att kunskap om eleverna och deras utbildning inte går förlorad vid plötsliga sjukdomsfall eller lärarbyten behöver man på skolan ha gemensamma rutiner även för hur dokumentationen ska hanteras och var den ska förvaras. Dokumentationen behöver även vara utformad så att andra än den som upprättat den kan ta del av och förstå den.

Lärares dokumentation av elevers kunskaper är allmänna handlingar. Det är därför viktigt att de inte innehåller integritetskänsliga uppgifter som omfattas av sekretess. Om det finns behov av att dokumentera integritetskänslig information, till exempel om elevers kamratrelationer, är det lämpligt att detta sker skilt ifrån dokumentation av elevers kunskaper och förvaras på ett sådant sätt att den inte kan komma i orätta händer.

Allmänna handlingar kan innehålla såväl offentliga som sekretessbelagda uppgifter. Alla har rätt att ta del av offentliga uppgifter och vid utlämning av allmänna handlingar ska alltid en sekretessprövning göras. För elever i fristående skolor finns bestämmelser i skollagen om tystnadsplikt som kan ge samma skydd.¹⁰

¹⁰ 29 kap. 14 § skollagen (2010:800).

De allmänna råden utgår från följande bestämmelser

Skollagen (2010:800)

2 kap. 9 § Rektor och förskolechef

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Det pedagogiska arbetet vid en förskoleenhet ska ledas och samordnas av en förskolechef. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Rektorn och förskolechefen ska benämnas på detta sätt. Dessa benämningar ska förbehållas den som har en anställning som rektor eller förskolechef.

En ställföreträdare får utses för en rektor eller en förskolechef.

3 kap. 3 § Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

10 kap. 17 §

Som betyg ska någon av beteckningarna A, B, C, D, E eller F användas. Betyg för godkända resultat betecknas med A, B, C, D eller E. Högsta betyg betecknas med A och lägsta betyg med E. Betyg för icke godkänt resultat betecknas med F.

10 kap. 19 § Betyg innan ett ämne har avslutats

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och
2. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

Skolförordningen (2011:185)

5 kap. 2 § Strukturerad undervisning

Eleverna ska genom strukturad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna

2011-06-21
20 (23)

när de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

6 kap. 7 §

Kunskapskrav ska finnas för betygen A-E.

Kraven för betygen A, C och E ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg. Kunskapskravet för betyget D innebär att kraven för E och till övervägande delen för C är uppfyllda. Kravet för betyget B innebär att även kraven för C och till övervägande delen för A är uppfyllda.

9 kap. 21 § - grundskolan

Ämnesprov ska användas i

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, 6 och 9,
2. engelska i årskurs 6 och 9, och
3. biologi, fysik eller kemi i årskurs 9.

Ämnesprov som avses i första stycket 3 ska fördelas så att varje elev ska delta i prov i endast ett ämne och att antalet provdeltagare så långt som möjligt blir lika stort för varje ämnesprov.

11 kap. 11 § - specialskolan

Ämnesprov ska användas i

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 4, 7 och 10,
2. engelska i årskurs 7 och 10, och
3. biologi, fysik eller kemi i årskurs 10.

Ämnesprov som avses i första stycket 3 ska fördelas så att varje elev deltar i endast ett ämnesprov.

12 kap. 11 § - sameskolan

Ämnesprov ska användas i följande ämnen och årskurser:

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3 och 6, och
2. engelska i årskurs 6.

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

Utdrag från 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan.

Utdrag från 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Varje skolas utveckling

Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste ske i ett aktivt samspel mellan skolans personal och elever och i nära kontakt med såväl hemmen som med det omgivande samhället.

Utdrag från 2.2 Kunskaper

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.

Utdrag från 2.2 Kunskaper, riktlinjer

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven

- utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga,
- upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt,
- får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
- successivt får fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar,
- får möjligheter till ämnes fördjupning, överblick och sammanhang, och
- får möjlighet att arbeta ämnesövergripande.

Utdrag från 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, riktlinjer

Läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad

Utdrag från 2.4 Skola och hem

Läraren ska samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling

Utdrag från 2.7 Bedömning och betyg, riktlinjer

Läraren ska utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn

2011-06-21
22 (23)

Läraren ska vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Referenser

Lagar

Tryckfrihetsförordningen (1949:105)

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Skollagen (2010:800)

Förordningar

Skolförordningen (2011:185)

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Förordning (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan

Förordning (SKOLFS 2010: 251) om sameskolan för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

Förordning (SKOLFS 2010: 250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

Skolverkets föreskrifter

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:28) om kursplaner för grundsärskolan

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:22) om kursplan för samiska

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:56) om kursplaner för vissa ämnen i specialskolan

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:xx) om kursplaner för vissa elever med utvecklingsstörning i specialskolan*

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:19) för kunskapskrav för grundskolans ämnen

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:29) för kunskapskrav för grundsärskolans ämnen och ämnesområden

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) för kunskapskrav för samiska

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:57) om kunskapskrav för vissa ämnen i specialskolan

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:xx) för kunskapskrav för vissa elever med utvecklingsstörning i specialskolan*

** Föreskrifterna är beslutade men är ännu inte publicerade i Skolverkets författningssamling SKOLFS.*

Konsekvensutredning avseende förslag till allmänna råd om planering och genomförande av undervisning

Bakgrund

I januari 2009 gav regeringen Skolverket i uppdrag att utarbeta nya kursplaner och kunskapskrav för grundskolan och motsvarande skolformer m.m. (U2009/312/S).

I uppdraget ingick även att utarbeta allmänna råd till de nya kursplanerna och kunskapskraven.

Konsekvensutredning

Innehållet i konsekvensutredningen utgår från 6 och 7 §§ i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

1. Beskrivning av problemet och vad som ska uppnås (jfr 6 § 1)

Skolverkets avsikt är att de allmänna råden ska vara ett stöd för skolorna vid tillämpningen av de nya kursplanerna och kunskapskraven, för likvärdighet och för elevernas rättssäkerhet. De nya kursplanerna och kunskapskraven har en annorlunda konstruktion jämfört med de tidigare. Det är därför viktigt med råd och vägledning till lärare och rektorer.

En rapport från Skolinspektionen, Tillsyn och kvalitetsgranskningar 2009- Skolinspektionens erfarenheter och resultat (diarienummer 40-2010:5014), visar bland annat att i vissa skolor tenderar undervisningen att likriktas kring en medelnivå, utan hänsyn till den enskilde elevens intresse, ambitionsnivå och förutsättningar. Rektorn är på många skolor inte i tillräcklig utsträckning förtrogen med arbetet i skolan och har inte rollen som pedagogisk ledare i det praktiska arbetet.

En granskning som Riksrevisionen presenterade i juni 2011, Lika betyg, lika kunskap? – En uppföljning av statens styrning mot en likvärdig betygssättning i grundskolan (RiR 2011:23), visar bland annat att betygssättningen inte är likvärdig trots att både regeringen och skolmyndigheterna arbetar för en förbättring.

2. Alternativa lösningar (6 § 2).

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram allmänna råd till de nya kursplanerna och kunskapskraven. Skolverket bedömer att det är viktigt att reglera detta och att det inte är tillräckligt att informera för att kursplanerna ska styra på avsett sätt och komma till rätta med det ovan beskrivna problemet med likvärdig betygssättning.

Tillsammans med de allmänna råden kommer Skolverket att publicera kommentarer.

För att underlätta lärarnas arbete med de nya kursplanerna och kunskapskraven samt med att omsätta dessa till undervisningspraktik, har Skolverket valt att dela in det allmänna rådet under rubrikerna planering, genomförande, bedömning och betyg, uppföljning samt dokumentation. Dessa delar ska ses som en kedja där delarna hakar i varandra. Skolverket har valt denna indelning bland annat mot bakgrund av de brister som framkom i rapporten Tillsyn och kvalitetsgranskningar 2009- Skolinspektionens erfarenheter och resultat. Andra indelningar har övervägts, men Skolverket bedömer att denna indelning tydligast åskådliggör den kedja av

händelser som Skolverket vill åskådliggöra.

Skolverket har haft som ambition att dessa allmänna råd bland annat ska tydliggöra vad den nya bestämmelsen om strukturerad undervisning i 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185) kan innebära i praktiken.

En konsekvens av att detta allmänna råd tas fram är att Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2004:23) om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella betygskriterier upphävs. De allmänna råden ska dock fortsätta att gälla för elever som under läsåret 2011/12 går i årskurs 9 i grundskolan eller grundsärskolan respektive årskurs 10 i specialskolan. De allmänna råden ska även fortsätta att gälla för elever som påbörjat sin utbildning i gymnasieskolan före den 1 juli 2011 och som fullföljer den enligt de bestämmelser som gällde då. Dessutom ska de fortsätta att gälla för elever i grundsärskolan.

3. Berörda (6 § 3)

De allmänna råden vänder sig till lärare, rektorer och huvudmän i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan. De kommer dock även påverka eleverna eftersom utbildningen och kunskapsbedömningen bör bli mer likvärdig till följd av de allmänna råden.

De allmänna råden gäller oavsett vem som är huvudman för skolenheten.

Enligt Skolverkets statistik fanns det läsåret 2010/11 4 626 grundskolor i Sverige med totalt 886 487 elever.

Enligt Skolverkets statistik fanns det läsåret 2010/11 702 grundsärskolor i Sverige med totalt 12 115 elever.

Enligt Skolverkets statistik fanns det läsåret 2010/11 8 specialskolor i Sverige med totalt 501 elever.

Det finns fem sameskolor i Sverige.

4. Kostnadmässiga och andra konsekvenser (6 § 4)

De allmänna råden utgår från redan befintliga bestämmelser och tydliggör bara hur man kan agera för att leva upp till de krav som redan ställs i författningarna. De allmänna råden leder därmed inte i sig till ökade kostnader.

Enligt propositionen Tydligare Mål och kunskapskrav – nya läroplaner för grundskolan (prop. 2008/09:87) bedömer regeringen att de föreslagna förändringarna inte kommer att medföra ökade kostnader för huvudmännen.

En annan konsekvens av de allmänna råden bör bli att utbildningen och kunskapsbedömningen blir mer likvärdig.

5. Överensstämmelse med EU-lagstifning (6 § 5)

Frågan är inte reglerad på EU-nivå.

6. Ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser (6 § 6)

Skolverket planerar att fastställa de allmänna råden i oktober 2011 och att de ska börja tillämpas under hösten 2011.

De allmänna råden kommer att publiceras i Skolverkets författningssamling (SKOLFS) och finnas tillgängliga på Skolverkets webbplats.

Skolverket kommer även att skicka de allmänna råden till kommuner och huvudmän för fristående skolor.

Skolverket kommer vidare att publicera en film om de allmänna råden på Skolverkets webbplats.

7. Antal berörda företag och vilka branscher de är verksamma i samt storleken på företagen (7 § 1)

De företag som berörs är fristående skolor. Enligt Skolverkets statistik fanns det 741 fristående grundskolor läsåret 2010/11 med totalt 105 136 elever.

Storleken på de företag som driver fristående skolor är mycket varierande.

8. Vilken tidsåtgång kan regleringen föra med sig för företagen och vad innebär den för företagens administrativa kostnader (7 § 2)

De allmänna råden innebär ingen skillnad mot idag, vare sig när det gäller tidsåtgång eller de administrativa kostnaderna.

9. Följer några andra kostnader för företagen och vilka förändringar kan de behöva vidta till följd av regleringen (7 § 3)

De allmänna råden innebär inga andra kostnader för de fristående skolorna, eftersom dessa krav redan ställs genom existerande författningar.

10. Påverkan på konkurrensförhållanden för företagen (7 § 4)

De allmänna råden påverkar inte de fristående skolornas konkurrensförhållanden

11. Övrig påverkan på företagen (7 § 5)

De allmänna råden har ingen övrig påverkan på de fristående skolorna.

Sändlista remiss avseende allmänna råd om planering och genomförande av undervisning

Deltagarna i Skolverkets referensgrupp

Högskolor och universitet med lärarutbildning

Gymnastik och Idrottshögskolan	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Göteborgs universitet	Linköpings universitet
Högskolan Dalarna	Linnéuniversitetet
Högskolan Kristianstad	Luleå tekniska universitet
Högskolan Väst	Lunds universitet
Högskolan i Borås	Malmö högskola
Högskolan i Gävle	Mittuniversitetet
Högskolan i Halmstad	Mälardalens högskola
Högskolan i Jönköping	Stockholms universitet
Högskolan i Skövde	Södertörns högskola
Karlstads universitet	Umeå universitet
Konstfack	Uppsala universitet
	Örebro universitet

Myndigheter m.m.

Barnombudsmannen	Regelrådet
Diskrimineringsombudsmannen	Skolledarföreningen
Friskolornas riksförbund	Specialpedagogiska skolmyndigheten
Sveriges kommuner och landsting	Statens institutionsstyrelse
Sveriges skolledarförbund	Ungdomsstyrelsen
SVEA	Sameskolstyrelsen
Sveriges elevers centralorganisation	Waldorffederationen
Läraryrket	Statens skolinspektion
Lärarnas riksförbund	

2 (2)

Slumpvis utvalda kommuner

Enköpings kommun

Nacka kommun

Lunds kommun

Örnsköldsviks kommun

Göteborgs kommun

Slumpvis utvalda skolor bland de skolor som deltog som frivilliga referensskolor i arbetet med att ta fram grundskolans nya kursplaner och kunskapskrav

Bergagårdsskolan

Katarinaskolan

Bjälbotullskolan

Katellegårdsskolan

Boo Gårds skola

Klockebacksskolan

Bredängsskolan

Kyrkhedens skola

Dejeskolan

Lillsjöskolan

Ekhagsskolan

Matteusskolan

Fornängsskolan

Mörbyskolan

Frostaskolan

Oppebyskolan

Glömminge skola

Rydsbergsskolan

Gottsundaskolan

S:t Olofsskolan

Grenadjärskolan

Sofiebergsskolan

Gruvlyckeskolan

Storsjöskolan

Hallenborgskolan

Tollarp skola

Hanvikens skola

Ulrikaskolan

Hasslöskolan

Vedebyskolan

Hedenvindskolan

Västra skolan

Hemängsskolan

Ölyckeskolan

Härneviskolan

Österfärnebo skola

Karlbergsskolan

Östergårdsskolan

Karlslunds skola

Övertorneå Centralskola